

Imatge: visita d'un centre educatiu al CEACV en bicicleta

BUTLLETÍ INFORMATIU DEL CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Núm. 22 Quadrimestral
Setembre 2016

BUTLLETÍ INFORMATIU DEL CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Núm. 22. Setembre 2016

EQUIP D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DEL CEACV

SUMARI

0. EDITORIAL.....	3
1. LA RESSENYA LITERÀRIA	4
2. LA RESSENYA AUDIOVISUAL	6
3. ELS WEBS DESTACATS.....	9
4. LES APPS DESTACADES	11
5. LES BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS	13
6. CONEIX EL CEACV	15
7. L'ALMANAC DE L'HORT	18
8. ACTIVITATS D'EA D'ALTRES ENTITATS	20
9. HUI DESCANSA EL COTXE	22
10. ACTIVITATS AL CEACV	24
11. EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ	33
12. NOVETATS CENTRE DOCUMENTACIÓ	34

0. EDITORIAL

Mobilitat sostenible, medi ambient i salut

Tots coneixem els problemes ambientals associats al model de mobilitat urbana actual: contaminació de l'aire, contaminació acústica, sinistralitat i contribució al canvi climàtic (quasi la meitat de les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle del sector del transport són degudes als desplaçaments urbans). A aquests problemes cal afegir altres aspectes d'índole social, derivats de la pèrdua d'espais públics per a la relació entre les persones i de la sensació de perill als carrers. En els últims 45 anys, els carrers i places dels pobles i ciutats han passat de ser espais de vianants, en els quals es podia estar i relacionar-se, a espais de trànsit i estacionament ocupats per vehicles de motor majoritàriament. Pel que fa a la població infantil, aquesta transformació ha desplaçat la infància de l'espai públic i ha provocat que els xiquets i les xiquetes ja no es moguen lliurement i no puguem jugar al carrer, cosa que repercuteix directament en la minva de la seua autonomia personal.

A fi de conscienciar sobre aquestes qüestions i generar canvis de comportament en els ciutadans, cada any, entre el 16 i el 22 de setembre, Europa celebra la SETMANA EUROPEA DE LA MOBILITAT SOSTENIBLE. La campanya de 2016 se centra en la "Mobilitat intel·ligent i sostenible, una inversió per a Europa", que donarà suport als dos ambiciosos objectius per a la mobilitat urbana que ha fixat la Comissió Europea: eliminar gradualment els cotxes dièsel de les ciutats d'ací a 2050 i realitzar una transició cap a una logística urbana d'emissions zero en els principals centres urbans d'ací a 2030.

La SETMANA EUROPEA DE LA MOBILITAT no és únicament una excel·lent oportunitat per a conscienciar les persones, sinó també perquè es promoga una reflexió sobre les ciutats que volem amb la participació de tota la societat, perquè es llancen iniciatives per a reduir l'ús del cotxe, del soroll, de la pol·lució i de les emissions, per a provar noves tecnologies i noves mesures de planificació i, en definitiva, per a millorar la qualitat de vida a les nostres ciutats.

A fi de donar suport a aquestes propostes, el Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEACV) també participa en la Setmana Europea de la Mobilitat 2016 amb distintes activitats que podeu consultar en la pàgina web <http://www.agroambient.gva.es/va/web/ceacv>

Anna Pons Frígols

Cap de Secció d'Activitats del CEACV

1. LA RESSENYA LITERÀRIA

CAMINO ESCOLAR

**Camino escolar.
Pasos hacia la
autonomía infantil**

M.Román i I. Salís

Ed. FEMP y MMAMRM

2011. 166 p.

APRENENT A DESPLAÇAR-SE

La mobilitat personal és un assumpte complex, ja que en l'influeixen des de factors socials, personals o altres associats a la presència (o absència) d'infraestructures i serveis. Tot aquest mix influeix d'una manera absoluta en les nostres formes de desplaçament a qualsevol lloc a què ens adrecem. Triar una forma o una altra pot dependre en nombroses ocasions de la nostra educació i grau de conscienciació, i aqueixa elecció tindrà unes o altres repercussions ambientals i també personals.

Cada vegada és més patent que el, fins ara vigent, sistema de mobilitat (principalment urbana i també interurbà), basat en l'ocupació principalment del vehicle privat de motor, presenta nombrosos inconvenients associats a l'ocupació de combustibles fòssils i les emissions que aquests generen en la combustió en els motors, als alts nivells de contaminació sonora, a l'ocupació d'espai públic que queda indefectiblement lligat d'una forma quasi perpètua al trànsit i aparcament i a la contínua inversió econòmica en el manteniment i ampliació d'aquests espais "reservats" als vehicles, dels quals s'expulsa "als altres elements humans".

Desenvolupar processos de reconversió de la mobilitat urbana cap a models menys impactants ambientalment i socialment, no és ni un procés fàcil ni ràpid, necessita importants dosis de canvis mentals en la ciutadania, que no s'aconsegueixen d'un dia per l'altre, i que han d'estar recolzades en profunds programes i actuacions de caràcter educatiu i campanyes de comunicació que permeten un autèntic suport a les formes de mobilitat menys agressives.

Aquests processos educatius, que permeten entendre la mobilitat des d'un punt de vista més sostenible, és important que s'iniciïn al més prompte possible, a una edat primerenca, per a fomentar aquelles formes de desplaçament més "naturals".

En concret el trajecte fins al col·legi, que realitzen els xiquets, de forma diària, pot ser una bona opció perquè vagen aprenent i interioritzant que el desplaçament a peu o amb bici són les formes

més sostenibles, sanes i tradicionals que existeixen.

El document "Camí escolar. Passos cap a l'autonomia infantil", proposa la posada en marxa de "camins escolars" com a sistema per a potenciar aquestes formes de desplaçament, a més de fer-les segures.

Aquestes iniciatives no són excessivament complicades de posar en marxa si compten amb el suport de l'ajuntament del municipi on es pretenen desenvolupar i dels diferents col·lectius "adults" associats a la comunitat escolar (AMPA, direcció del centre).

El llibre ofereix idees i l'estructura bàsica per a poder posar en marxa un d'aquests projectes, comptant experiències i sistemes d'avaluació.

Iniciatives d'aquest tipus poden aportar millores en la qualitat de vida dels ciutadans (els més menuts i també en els adults), i al mateix temps deuen de servir de revulsiu per a anar escometent altres accions tendents a facilitar el seu desenvolupament i la millora general de la mobilitat en el municipi en què es desenvolupen, incorporant actuacions en el disseny urbà, en el transport col·lectiu i d'altres educatives.

Víctor Benlloch Tamborero
Biòleg. Tècnic del CEACV

2. LA RESSENYA

AUDIOVISUAL

DONANT EXEMPLE

La bicicleta en lloc de l'automòbil. Exemples d'Amsterdam i Copenhague

<https://www.youtube.com/watch?v=q-Fnj9OYaL8>

El vídeo que hui proposem ens planteja reflexionar sobre el tipus de ciutat on ens agradaria viure volem una ciutat pensada per als cotxes o una ciutat al servei de les persones, una ciutat on el vehicle de motor és considerat símbol d'estatus i riquesa, o una on no cal tindre'n per a anar d'un costat a un altre?

Hi ha prou a eixir a passejar una vesprada per les nostres ciutats grans, però també mitjanes, per a adonar-nos de les dificultats amb què ens trobem: avingudes enormes on el semàfor en verd (que dura només 30 segons) és la nostra única garantia que aconseguirem arribar a l'altre costat, cotxes aparcats en qualsevol part i de qualsevol manera, xiulits, soroll de motor que ens impedeix quasi sempre parlar o escoltar l'altre, dificultats per a creuar els estretes carrers del centre històric, inseguretat, estrès, etc. Al mig d'aquests grans carrers, sorolls, fums, etc., xicotets espais són preparats com a parcs i jardins on xiquets, ancians, escolars, propietaris de mascotes, veïns, etc. intenten trobar el seu espai per a jugar, llegir, xarrar,.....

Enfront d'aquest model, hi ha ciutats dissenyades i pensades per a les persones, ciutats que

s'inspiren en les necessitats dels seus ciutadans. Són aquelles que constitueixen llocs de trobada amb altres persones, on pots anar a qualsevol lloc encara que no tingues cotxe i on es pot trobar un banc per a assentar-se amb facilitat; ciutats on els xiquets juguen al carrer sense perill, on portar un carret infantil no és una carrera d'obstacles i on anar amb bici no és només per a valents, ciutats a més on respirar no s'associa a tot tipus d'al·lèrgies, en definitiva llocs amables, més nets i saludables.

La fundació pel país que volem, fundació colombiana que promou la mobilitat sostenible i el foment de la bici en les ciutats, presenta en aquest vídeo l'exemple de dos ciutats europees que van apostar per l'ús de la bici ja fa molt de temps, dos ciutats ben conegudes i admirades pels ciclistes europeus d'altres grans ciutats europees: Copenhaguen i Amsterdam.

A Copenhaguen una de cada tres persones utilitza la bici per a les seues activitats diàries: anar a la universitat, al treball, a la compra, de copes, etc. i testimonis de diferents persones de qualsevol edat i condició social, laboral, etc. reconeixen que és una ciutat on es pot viure sense cotxe.

A la ciutat d'Amsterdam, ja en els anys 70, es va apostar per l'ús de la bici i a hores d'ara Holanda és el país amb més bicicletes del món. Per als ciutadans d'Amsterdam, la bicicleta és quelcom indispensable, és un mitjà de transport, però sobretot és una manera de viure.

Ambdues són ciutats de nord d'Europa on el fred i la neu podria paréixer un inconvenient, i no obstant això no ho és. Persones de qualsevol edat i sexe, sense importar la seua condició social, econòmica, laboral o cultural usen la bici cada dia i reconeixen els seus avantatges en la ciutat: és una forma ràpida de desplaçar-se, econòmica, saludable i molt segura. Com ha sigut açò possible? Què han hagut de fer perquè el cotxe cedisca el protagonisme a les persones i es pugui anar a qualsevol lloc caminant o amb bicicleta de forma segura, perquè les seues ciutats oferisquen una cara més amable? En l'actualitat, moltes ciutats europees estan tancant al trànsit els seus centres històrics, obligant els conductors a deixar els seus vehicles en la perifèria d'aquests. Per

descomptat, és un primer pas, però no suficient. Al mateix temps cal anar consolidant a poc a poc una infraestructura urbana adequada que fomenti l'ús de la bicicleta: vies ciclistes segures que permeten anar d'un lloc a un altre de la ciutat; estacionaments per a bicis; construcció de túnels, ponts, etc. per a ús de ciclistes i vianants; normes de trànsit que donen sempre prioritat a la bici enfront del cotxe, mesures per a desincentivar l'ús del cotxe com ara pàrquings més cars o reducció de la velocitat a què poden circular; accés amb bici a qualsevol espai públic, formació vial des de la infància; i per descomptat també és necessari un canvi de mentalitat: el cotxe no pot continuar sent considerat per nosaltres com un signe de riquesa i de nivell econòmic i social. Qualsevol de les ciutats que han apostat fermament per la mobilitat sostenible i la bici, Copenhaguen i Amsterdam però també altres com Berlín, Anvers o Bordeus, són ciutats riques i desenvolupades que lluny d'identificar cotxe-riquesa, valoren els beneficis de desplaçar-se amb bicicleta: ocupa poc espai, no contamina, és ràpida i eficient, no fa soroll i ens manté en forma.

Després del vídeo, de nou sorgeix la pregunta volem una ciutat amb grans avingudes d'enormes carrils que ens permeten circular amb cotxe a tota velocitat i sense embossades, amb aparcaments barats on deixar ben protegit el nostre vehicle, o volem una ciutat on els xiquets puguen tornar a jugar al carrer, on no calga gastar-se els diners per a comprar un cotxe o un aparcament, i on assentar-se "a la fresca" a la porta de casa a l'estiu siga possible? Com hem vist, aquesta ciutat és possible, no és una utopia. És una qüestió d'apostar per un nou model i de canviar la destinació de les inversions. A poc a poc, amb temps, també canviarà la nostra mentalitat i enfront del cotxe com a signe de riquesa, optarem per la bicicleta com a expressió de llibertat.

Paloma Sánchez
Arqueòloga. Educadora del CEACV

3. ELS WEBS DESTACATS

La xarxa ens ofereix multitud d'accesos a programes de mobilitat, iniciatives ciutadanes per a millorar les ciutats, estratègies per a moure-nos de forma més respectuosa amb el medi ambient i amb nosaltres mateixos..., aquestes són algunes d'elles.

DOBLE FILA

<http://www.doblefila.org/nosotros>

DobleFila és un projecte que pretén introduir els assumptes de mobilitat sostenible en l'agenda política, mediàtica i social. La seua idea és actuar sempre amb una perspectiva positiva, aportar idees, fer suggeriments i reivindicar de forma constructiva. DobleFila la integren un ambientòleg, un científic i un periodista, i estan oberts a qualsevol aportació o col·laboració.

DOBLE FILA

Hablamos de Movilidad Urbana en Almería y queremos demostrar que existen nuevas formas de desplazarse, nuevas formas de disfrutar de una ciudad más amable y cercana. Soñamos con una ciudad sostenible, porque otras calles, otro transporte y otra forma de convivir es posible.

INICIO
NOSOTROS
EN LOS MEDIOS
ÚNETE
CONTACTO
AVISO LEGAL

ACTUALIDAD REFLEXIONES REPORTAJES PROTAGONISTAS LA PARADA EL RETROVISOR EVENTOS

REPORTAJES

Aparcamientos disuasorios holandeses, toda una experiencia pensada para evitar el uso del coche

Escrito por DOBLE FILA el 25 Abr 2016 • 3 Comments

Publicamos un interesante artículo de Sebastián Guirao sobre su experiencia con los llamados P+R (Park&Ride) de países como Holanda, cuyo objetivo es evitar que los coches entren en los

RED DE CIUDADES POR LA BICICLETA

www.biciregistro.es

Associació que es denomina XARXA DE CIUTATS PER LA BICICLETA i que naix amb l'objecte de generar una dinàmica entre les ciutats espanyoles a fi de facilitar, fer més segura i desenvolupar la circulació dels ciclistes, especialment en el medi urbà, i realitzar per a això totes les accions necessàries per a impulsar la bicicleta com a mitjà de transport. Disposa d'un registre de bicicletes "Biciregistro.es" vàlid en tot el territori nacional, és propietat de la Xarxa de Ciutats per la Bicicleta i compta amb la participació de la Direcció General de Trànsit i dels ajuntaments adherits. El registre de bicicletes dificulta el comerç il·legal i possibilita la recuperació d'una bicicleta robada o extraviada, tot això a través de les eines que es posen a disposició en el web biciregistro.es, ja que tots poden comprovar si una bicicleta està registrada o no i deixar informació en l'història.

A PIE

<http://www.asociacionapie.org>

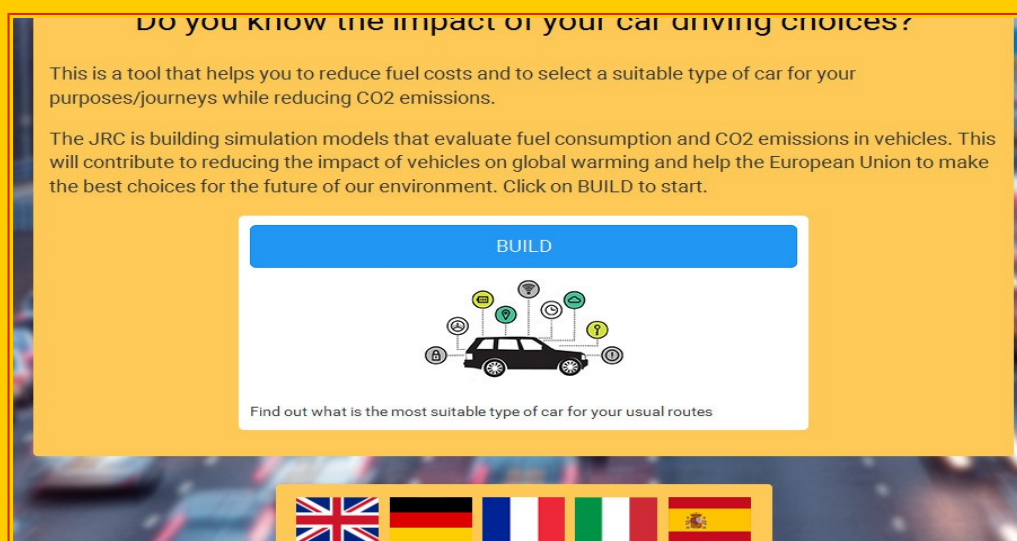
L'associació A PEU es va constituir en 1995 amb l'objectiu principal d'introduir el vianant en les decisions sobre mobilitat que es prendrien a la ciutat de Madrid, és a dir, amb el propòsit d'espantar les distintes organitzacions socials i els partits polítics perquè les seues propostes i actuacions tinguin en compte els vianants. Des de llavors han tingut distintes fases d'activitat amb modestos èxits i clamorosos fracassos pel que fa precisament a aqueix objectiu. El material de treball que comparteixen és molt interessant.

Serafín Huertas Alcalá
E.T. Agrícola. Educador del CEACV

4. LES APPS DESTACADES

APPS SOBRE MOBILIDAD SOSTENIBLE

Una aplicació calcula les emissions de CO₂ dels viatges en cotxe
<https://green-driving.jrc.ec.europa.eu/#/>

L'aplicació rep el nom de 'Green Driving Tool' i fa la seua estimació d'emissions en funció de nombroses variables i tracta de conscienciar el ciutadà. L'app, desenvolupada pel Centre Comú d'Investigació (JRC, per les seues sigles en anglés), calcula les emissions que provoca un viatge amb cotxe basant-se en variables com ara el tipus de cotxe, la potència del motor, el tipus de combustible i l'estil de conducció, entre altres opcions que poden triar-se en l'aplicació. La persona usuària pot seleccionar en l'aplicació la seua ruta sobre un mapa interactiu i, a continuació, el web li donarà el resultat del seu viatge.

Punts de recàrrega per a vehicle elèctric

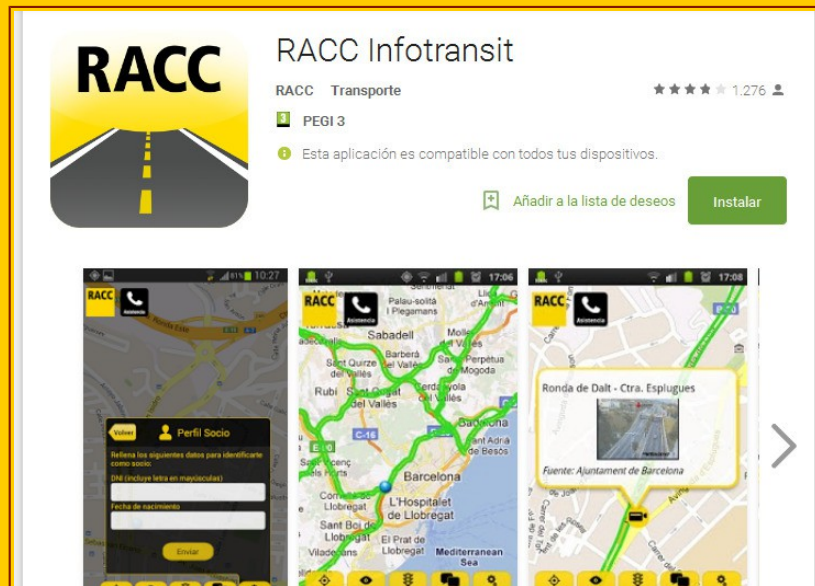
<http://electricar.sitvalencia.es/>

Apps que geolocalitzen en el mapa els "punts de recàrrega" més pròxims a l'usuari de cotxes i motos elèctriques i la forma més ràpida d'arribar-hi.

RACC Infotransit

L'aplicació gratuïta RACC Infotransit t'ofereix la millor informació del trànsit a Espanya i Europa amb la garantia del RACC l'expert en l'automòbil i en mobilitat. Una aplicació per a estalviar temps i combustible en desplaçaments per carretera. És una app disponible per a Android.

Serafin Huertas Alcalá
E.T. Agrícola. Educador del CEACV

5. LES BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS

BONES PRÀCTIQUES PER AL BON MANTENIMENT DE LA BICI

A poc a poc la bicicleta va guanyant pes en els nostres desplaçaments, principalment en entorns urbans, gràcies en part a la incorporació en els últims anys dels sistemes municipals de lloguer de bicis i a la incorporació de models plegables i xicotets que faciliten el seu transport i magatzematge en qualsevol racó a casa o al treball.

A açò s'ha d'unir la major conscienciació en l'ús d'aquest sistema de transport i, perquè no, que s'ha posat de moda usar-la.

Però la bici en realitat aporta multitud d'avantatges:

Personals:

- Afavoreix una millor salut personal, ja que l'exercici que s'hi realitza redueix el sobrepès i l'obesitat, i millora els nivells de colesterol en sang, reduint especialment el colesterol roïn (LDL).
- Augmenta la capacitat pulmonar, disminueix la pressió arterial i millora les funcions del sistema respiratori.
- Redueix la factura de despesa en transport o en combustibles d'una forma important. Recórrer 5 quilòmetres al dia amb bici en compte d'anar cotxe, suposa estalviar uns 10 € al mes. I moltes vegades ens estalviem també el cost de l'aparcament en zona blava o pàrquing, a més d'evitar el nerviosisme que ocasiona freqüentment la recerca d'aquest aparcament.
- Aporta independència i rapidesa, ja que no es depèn d'horaris externs i no implica les dificultats d'aparcament que té un vehicle en els congestionats carrers de les ciutats.
- Estimula el bon humor i genera una major activitat en afavorir la segregació d'endorfines, les hormones de la felicitat.

Socials:

- Redueix el trànsit de vehicles en les ciutats, millora la mobilitat i calma el trànsit.
- Afavoreix la desaparició de la “doble fila” en punts concrets (col·legis, etc.) i per tant millora la mobilitat urbana.
- Ocupa molt poc espai en calçada i en les zones d'aparcabicis (en l'espai on aparca un cotxe, poden aparcar perfectament 5 o 6 bicicletes), per la qual cosa es podria disposar de més espai per a altres usos ciutadans.

Ambientals:

- Disminueix la contaminació atmosfèrica en no emetre cap tipus de gas contaminant.
- Redueix dràsticament la contaminació acústica i les seues molèsties.
- El seu manteniment és mínim pel que genera escassos residus i molt més senzills de gestionar que els que generen els vehicles de motor.

Si ens fem a la idea de circular amb la nostra bici per a desplaçar-nos al treball, col·legi o qualsevol altra destinació, haurem de tindre clar que un bon manteniment de la bici afavoreix la nostra millor circulació i haurem tindre en compte:

- Portar sempre un xicotet equip de reparació de punxada i una cambra de reposat, una manxa, i algunes ferramentes (multiferramenta, desmuntables) per a poder realitzar alguna xicoteta reparació si fóra necessari. És molt interessant practicar en alguna ocasió com reparar un punxada en una roda o canviar una cambra, perquè no ens agafe desprevinguts aquesta avaria relativament comuna.
- Hem de netejar i greixar la cadena de tant en tant perquè funcione bé, a més de saber llevar-la i posar-la.
- Els frens han d'estar a punt, ja que són fonamentals per a la nostra seguretat. Hauran d'estar ben ajustats, tesats, les sabates en una bona posició i en perfecte estat.
- La primera vegada que usem una bici haurem d'ajustar el selló i el manillar a les nostres condicions corporals, per a així facilitar una conducció més còmoda i efectiva. També hem de comprovar que els pedals estan bé subjectes.
- Portar sempre un timbre que funcione en la bici, per a advertir de la nostra presència a altres vehicles i a vianants.

A més sempre s'han de respectar les normes de circulació, portar casc (en tots els àmbits on siga obligatori), tractar de ser ben visibles per als altres ciclistes, conductors i vianants (llums, reflectors, jupetí fluorescent) i circular pels espais autoritzats per a les bicicletes evitant el pas per espais únicament per a vianants.

Víctor Benlloch Tamborero
Biólogo. Técnico del CEACV

6. CONEIX EL CEACV

SEGUIMENT DE LES PALMERES I XIPRERS DEL CEACV

La L'herència històrica i cultural de les formacions vegetals manté una forta vinculació als espais rurals disseminats, com l'antiga Alqueria dels Frares, ubicació de l'actual CEACV. Aquest fet ha afavorit la presència d'exemplars arboris amb un alt valor històric i cultural en aquests espais, oferint a l'entorn una gran riquesa vegetal. Entre aquesta gran diversitat, destaquen les palmeres i els xiprers, dues espècies amb una càrrega simbòlica elevada, que han constituït de forma tradicional una fita en el paisatge al llarg dels camins d'accés a les antigues alqueries disperses pel territori. Des de la creació CEACV a finals dels anys 90, la vegetació ha incrementat considerablement la seua superfície, amb la plantació d'un jardí de palmeres i una gran quantitat de xiprers en le vores dels camins que recorren l'espai en què es localitza el CEACV, on es representen alguns dels paisatges arboris autòctons més destacats de la Comunitat Valenciana.

Les malalties anòmales i poc comunes en el nostre territori, en els últims temps han afectat aquestes espècies. L'ambigua situació d'alguns exemplars, afectats pel morrut roig i el pugó, han impulsat la posada en marxa d'un projecte de seguiment i manteniment de l'estat de desenvolupament dels exemplars del CEACV, amb la finalitat d'analitzar l'evolució del conjunt dels exemplars tant de xiprers com de palmeres existents al centre.

METODOLOGIA

El projecte requereix un detallat estudi per a realitzar un seguiment exhaustiu del conjunt de palmeres i xiprers integrats en el CEACV. Per a això s'ha realitzat un rigorós treball de camp, basat en la identificació i localització de les espècies a través dels SIG (Sistemes d'Informació Geogràfica). La geolocalització i l'aportació d'una imatge fotogràfica realitzada per l'observador, afavoreixen el procés d'identificació i permeten realitzar amb facilitat l'elaboració d'una fitxa tècnica de seguiment per cada un dels exemplars. En la fitxa tècnica s'anoten els aspectes relacionats amb el seu desenvolupament i estat fitosanitari actual, utilitzant el programari LlibreOffice, per mitjà del qual s'han descrit una sèrie de camps que permeten realitzar una anàlisi detallada de l'estat de l'arbre així com de la seua fesomia i evolució.

La informació arreplegada precisa de mesuraments d'altura i perímetre, que s'obtenen a través de la utilització d'una cinta mètrica i aparells específics com el VERTEX, i de múltiples observacions relacionades amb les característiques de l'estípit, característiques del cim, anomalies observades, diagnòstic patològic, etc. Les possibles observacions que es poden anotar en la fitxa també es tindran en compte en un camp específic, per mitjà del qual s'aporta informació més detallada de l'estat de l'exemplar.

RESULTATS

Les formacions vegetals analitzades presenten unes condicions fisiològiques i patològiques relativament saludables en el seu conjunt, a excepció d'alguns exemplars que mostren un estat de desenvolupament dèbil en certs sectors CH, CC i CA (en el cas dels xiprers), amb un elevat percentatge de necrosi que es generalitza tant en branques com en branquetes, arribant en alguns

casos a perillar la supervivència de l'exemplar.

En el cas de les palmeres, la problemàtica del morrut roig s'ha solucionat parcialment de forma natural, amb l'aparició de menuts rosegadors que s'alimenten d'aquest insecte. El problema rau en el fet que actualment la plaga de rosegadors, en alguns casos, acaba per perforar el cim de les palmeres, debilitant-ne l'estat de salut i estabilitat. Encara que ha sigut l'afecció del morrut roig sobre les palmeres, la que ha provocat que se n'efectue la tala de 7 exemplars en els últims 2 anys.

Figura 1: Mapa sectores cipresses

Figura 2: Mapa sectores palmeras

En canvi, en el cas dels xiprers, alguns exemplars presenten xicotets forats en forma de trepant, que afecten considerablement l'estat de desenvolupament dels exemplars. Encara que es desconeixen les causes, dins dels possibles factors de deteriorament, la disminució de precipitacions pot ser un dels factors que haja pogut incrementar el deteriorament dels exemplars, en quedar més debilitats i, per tant, en perill de possibles plagues i malalties. Les característiques edàfiques també poden tindre una certa rellevància en el desenvolupament dels exemplars, a causa de la distinta composició del sòl en les diferents parcel·les, ja que s'observa que les parcel·les situades en les proximitats de la marjal corresponen als exemplars que avui trobem més debilitats.

En definitiva, l'estudi realitzat mostra generalment un bon estat de desenvolupament en el conjunt d'arbres. La incertesa sobre l'evolució d'alguns exemplars (sobretot en el cas dels xiprers), i la carència d'informació precedent, dificulta realitzar-hi un pronòstic sobre la possible evolució

d'ambdues espècies.

David Galindo Rovira i Víctor Fort Escrivá
Estudiants de pràctiques en el CEACV

7. L'ALMANAC DE L'HORT

El CEACV disposa entre les seues instal·lacions, de l'Hort Històric de la C.V., un espai que recull la història dels cultius en el territori valencià i mostra la relació de l'home amb el medi ambient a través de l'agricultura. Esta és la secció dedicada a ell.

EL CULTIU DE TEMPORADA

LA CARABASSA

La carabassa (*Cucurbita pepo* L.) pertany a la família de les cucurbitàcies, ocupa prou espai en l'hort i són fàcils de cultivar. D'aquesta aprofitem el fruit, de polpa dura i compacta; també la flor és comestible i les llavors torrades es comercialitzen com un aliment ric i beneficiós per a l'organisme.

És una planta anual i rèptil. Es caracteritza pel seu elevat polimorfisme, en el mercat trobem carabasses esfèriques, allargades, llises, rugoses, amb costelles i sense.

Es distribueix en zones càlides i temperades del planeta. És originària d'Amèrica.

Posseeix flors femenines i masculines que generalment són pol·linitzades pels insectes. Les carabasses es recol·lecten durant tot l'estiu i, fins i tot, a l'octubre.

SABIES QUÈ...?

La família de les cucurbitàcies inclou unes 700 espècies i uns 90 gèneres, dels quals ens resulten familiars en la nostra latitud els gèneres *Cucurbita* (carabasses i carabassetes), *Cucumis* (cogombre i meló) i *Citrullus* (meló d'Alger o meló d'aigua).

Les carabasses tarden a madurar uns tres mesos. Se sembren al març i necessiten sòls rics, esponjosos i frescos, a més el reg ha de ser abundant.

Presenta un elevat contingut en aigua (94 %) per això es tracta d'un aliment amb baix contingut calòric. La concentració en hidrats de carboni també és baixa.

Les "pipes de carabassa" nom que es dona a les llavors, tenen propietats antiinflamatòries, cardiovasculars, antioxidants i antiparasitàries. Protegeixen la pròstata i la bufeta.

EL REFRANYER DIU...

Gat en sac i vi en carabassa.

Carabassa, ni poca ni massa.

A TAULA!

La carabassa es pot menjar cuita, torrada, crua tallada molt fina; en cremes i purés, en sopes, en ensalades, etc. Les seues flors també s'ingereixen condimentades o fregides. Amb els fruits poc madurs s'elaboren almívars i confitures i les llavors poden consumir-se torrades o bullides.

COQUETES DE CARABASSA

Ingredients per a 30 coquetes: 250 gr. de carabassa, 1 got xicotet de sucre, ratlladura de llima, 2 ous, 250 gr. de farina, 1 got xicotet de llet, un poc d'aigua, oli d'oliva verge, sucre amb canella.

Elaboració: pelar la carabassa, trossejar-la i coure-la en una cassola amb un poc d'aigua durant 10 minuts. Una vegada cuita, esclafa-la amb una vareta fins aconseguir una espècie de pasta. Mesclar-la amb el sucre, la llima, els ous, la farina i la llet, fins a aconseguir una massa uniforme.

Posar oli en una paella i calfar-la bé. Amb una cullera, tirar xicotetes porcions de massa i fregir-les bé pels dos costats. Se serveixen en una font ampla, espolvorejades amb una mescla de sucre i canella en pols.

Consell: l'oli d'oliva és el que pateix menys alteració durant el calfament perquè necessita major temperatura d'ebullició. A l'hora de fregir, no mescles dos tipus d'olis, ja que requereixen temperatures diferents.

Salut i bon profit!

EL QUADERN DE L'HORTELÀ

Durant estos mesos no t'oblides de...

Època en la que arriben les pluges, haurem de preparar el terreny per als nous cultius de tardor i començar a plantar-los prèvia planificació.

Haurem de vigilar l'entrada de fongs si la humitat és alta, ja que baixen les temperatures i les condicions són més propenses a l'aparició d'estos "visitants" innesperats.

*Pepa Prósper Candel
Biòloga. Educadora del CEACV*

8. ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL D'ALTRES ENTITATS

LA CODOLLA

VOLUNTARIAT AMBIENTAL

Ja han passat més de sis anys des del devastador incendi que va cremar una part molt important de la serra d'Agullent i altres zones del municipis veïns.

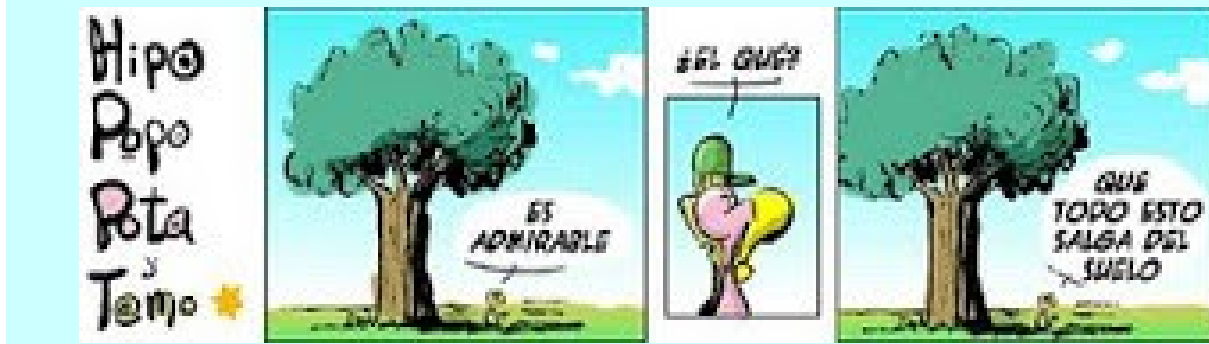
Però en aquesta ocasió l'incendi no va provocar només un rebuig generalitzat i promeses de futures actuacions, sino que va encendre l'espurna d'un col·lectiu de gent amb l'objectiu de recuperar la serra al seu antic i verd aspecte.

S'inicia a Agullent un moviment per generar un grup que s'encarregara de portar a terme els treballs necessaris per a recuperar la serra, i principalment la seua flora i vegetació.

Incialment va ser el propi ajuntament d'Agullent el que va coordinar i impulsar aquest grup de voluntaris i va aportar alguns mitjans per a començar amb els primers treballs, en concret la creació d'un viver de planta forestal, on es produiria la planta destinada a reforestar la serra.

Passada aquesta primera fase, aquest grup de voluntaris es va constituir com a associació de caràcter ambiental, però exactament amb els mateixos objectius. Aquesta Associació de Voluntariat Ambiental s'anomena la Codolla.

S'ha fet càrrec de la millora, ampliació y gestió del viver forestal i ja ha començat a desenvolupar treballs de recuperació de la serra, no només de reforestació, sino també de, neteja, recuperació de sendes, etc.

DD
ura
nt

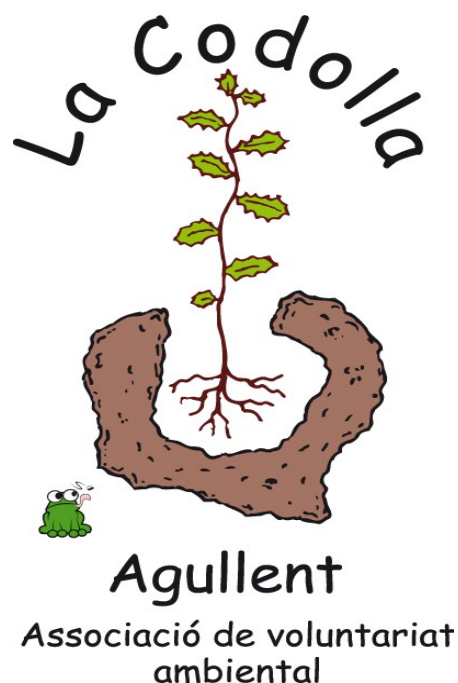
Durant els sis anys d'existència de la Codolla, ja s'han plantat a la serra d'Agullent més de 6000 arbres de diverses espècies autòctones, s'han plantat diversos exemplars d'espècies aquàtiques i arbrat a l'entorn de la Font del Benentzar, s'han realitzat ja durant cinc anys les jornades de recuperació de la Maciana (on tractem d'anar millorant l'entorn de la Font Maciana amb l'adequació de sendes, neteges, podes i plantacions), col·laborem també amb els programa "Els dissabtes divertits" realitzant algunes activitats al llarg de l'any i organitzem el concurs de dibuix i redacció per al xiquets i xiquetes del poble per anar creant en ells una major estima per la serra i la natura. A més també s'organitza un cap de setmana dedicat al dia de l'arbre obert a la participació de tot el poble.

Hem iniciat també un programa de visites i activitats de reforestació per a grups que ens visiten des de altres poblacions, de forma que ens ajuden a recuperar la serra i al mateix temps coneixen el seu estat i el poble d'Agullent.

I hem fet una actuació cultural a l'entorn de la font Maciana amb la construcció i instal·lació d'un monument-esculptura homenatge als arbres i a la fauna.

A més, el que fem durant tot l'any és mantenir i seguir produint plantons d'arbre al viver forestal de la casa del metge, on en aquests moments estan creixent milers d'arbres d'unes 20 espècies diferents que en poc temps ompliran la serra d'una nova verdor.

Si esteu interessats a participar en aquest projecte podeu contactar amb nosaltres (**telèfon 697605813**) i conèixer millor quines coses fem al blog de La Codolla: <http://lacodollaagullent.blogspot.com.es>

9. HUI DESCANSA EL COTXE

PROGRAMA PER A FOMENTAR LA MOBILITAT SOSTENIBLE

La Setmana Europea de Mobilitat (SEM) se celebra com cada any entre els dies 16 al 22 de setembre. L'objectiu principal és fomentar la mobilitat sostenible i l'ús del transport públic, animant a les administracions públiques a fomentar-lo, planificant el transport i les seues infraestructures, reduint la dependència energètica i el canvi climàtic. Es tracta de fomentar els beneficis de l'ús del transport públic, la bicicleta i els viatges a peu.

Aquesta iniciativa va sorgir a Europa en 1999. Des del seu llançament, l'impacte de la SEM ha augmentat de manera constant a Europa i en la resta del món. La mobilitat sostenible implica garantir que els nostres sistemes de transport responguen a les necessitats econòmiques, socials i ambientals, reduint al mínim les seues repercussions negatives.

El 22 de setembre se celebra el Dia Sense Cotxes en les ciutats de la Comunitat Valenciana.

HUI DESCANSA EL COTXE és una proposta participativa de la Generalitat Valenciana a través de la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori i de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport. Es tracta d'una crida dels estudiants voluntaris de tots els centres docents de la Comunitat Valenciana als conductors valencians perquè el dijous 22 s'adherisquen a la campanya abstenint-se d'utilitzar el cotxe.

Es tracta d'una activitat puntual que té un recorregut de tres dies entre el 19 de setembre 2016 i el 21 de setembre 2016, i que culminarà el dia 22 de setembre, dia que se celebra el **Dia Sense Cotxes**. Durant eixos dies es rebran les candidatures, s'analitzaran les accions presentades i es lliuraran els premis associats a aquesta iniciativa.

La sol·licitud de participació l'han de fer els estudiants que desitgen participar i el nom del tràmit és convocatòria dels premis associats a la iniciativa "Hui descansa el cotxe".

El **CEACV** participa en aquesta campanya aportant activitats com «La bici m'acompanya». «L'escola es mou». «Una bici canvia el món». «La mobilitat és notícia». «La bici sempre a punt». Totes les activitats es poden realitzar en els centres educatius en qualsevol moment de l'any, entenent que la mobilitat sostenible s'ha de treballar

durant tot el curs escolar. L'objectiu és que el màxim nombre d'escolars i estudiants participen en aquestes activitats d'educació ambiental i practiquen comportaments cada vegada més sostenibles amb la mobilitat. També que professors i familiars assumisquen el problema de la mobilitat de camí a l'escola i el facen extensible als seus hàbits quotidians.

*Pepa Prósper Candel.
Biòloga. Educadora del CEACV*

22 de setembre Dia Europeu Sense Cotxes

“Hui descansa el cotxe”

10. PROGRAMA DE ACTIVIDADES DEL CEACV

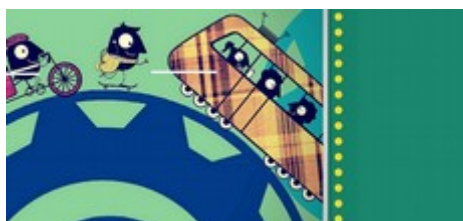
Setembre a desembre de 2016

PROGRAMES TEMÀTICS PER A CENTRES EDUCATIUS

SETMANA EUROPEA DE LA MOBILITAT

El CEACV ha preparat un programa d'activitats per a implicar les persones usuàries en els temes relacionats amb la mobilitat eficient i sostenible.

La idea consisteix a fomentar i proporcionar mesures que afavorisquen el transport sostenible i invitar a provar alternatives al vehicle privat.

Aquestes activitats estan orientades a conèixer mitjans de transport més eficients, a fomentar l'educació viària, a ser conscients de les repercussions que els diferents transports tenen per a la salut de les persones i del planeta en general.

El CEACV també anima a accedir a les instal·lacions en bicicleta. En general, amb una sèrie d'accions comunicatives i divulgatives, el Centre es compromet en l'educació perquè es pugui optar pels desplaçaments no motoritzats en aquells casos en què siga possible.

PA, OLI I VI, BÀLSAM DIVÍ

L'última quinzena d'octubre, el CEACV ha dissenyat

una sèrie d'activitats relacionades amb les oliveres. Els seus destinataris principals són els grups escolars d'Educació Infantil, Primària i primer cicle de Secundària.

Les diverses activitats a desenvolupar tenen com a objectiu donar a conèixer el cultiu de l'olivera i la seua transcendència en la cultura mediterrània, mostrar els productes derivats del cultiu de l'olivera i la seua importància per a la salut i l'alimentació, mostrar els beneficis ambientals del cultiu ecològic de l'olivera i descobrir l'enorme riquesa biològica i paisatgística entorn de l'oliverar.

Les activitats s'exerceixen en horari matinal, entre les 9.00 i les 14.00 hores, de dilluns a divendres.

VOLANT, VOLANT

El CEACV proposa una setmana temàtica relacionada amb un fenomen que des de sempre ha despertat l'expectació, la curiositat i la fascinació del ser humà: la migració de les aus.

Aquest programa temàtic es desenvoluparà entre els dies 2 i 11 de novembre de 2016. Els seus destinataris principals són els grups d'escolars d'Educació Infantil, Primària i Secundària.

Acostar l'alumnat al fenomen de la migració, amb els diferents processos que hi intervenen, i donar a conèixer les aus migratòries de fàcil identificació en el nostre territori són alguns dels objectius d'aquest programa temàtic a desenvolupar principalment en les instal·lacions exteriors del CEACV.

TRETZE SÓN TRETZE

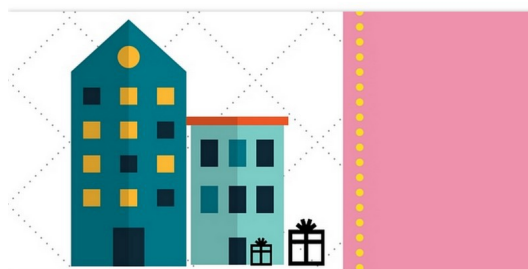
Coincidint amb la 8a edició de la **Setmana Europea de la Prevenció de Residus** (iniciativa l'objectiu de la qual és promoure i implantar durant

una setmana accions de sensibilització sobre recursos sostenibles i gestió de residus), s'ha dissenyant aquest programa per a grups escolars d'Infantil, Primària, Secundària, Batxillerat, així com aquells col·lectius d'educació no formal.

Les diverses activitats que es desenvolupen tenen com a objectiu bàsic final aconseguir la gradual reducció de les ingents quantitats de residus que es produeixen en les llars, mostrant als participants hàbits i comportaments responsables. L'any **2016**, a més, s'ha dedicat de manera especial a **prevenció de residus d'envasos: utilitza menys envasos!**, de manera que la major part de les activitats aniran destinades a conscienciar sobre la gran quantitat d'envasos que tenim al nostre voltant i donar pautes de consum responsable.

CONSUM RESPONSABLE

Com a consumidors, tenim la responsabilitat de les nostres compres i el poder de decidir els productes que adquirirem. Podem reduir l'impacte ambiental de les nostres accions diàries, afavorir el consum de productes que s'hagen produït i comercialitzat en condicions justes i promoure el consum de productes locals.

Es tracta de viure senzillament perquè tot el món, senzillament, pugui viure. Amb aquest lema s'han programat les diferents activitats educatives tant per als grups d'Infantil, Primària i Secundària, com per als grups d'adults que visiten el CEACV.

De l'1 al 16 de desembre de 2016, de dilluns a divendres, en horari de matí.

PROGRAMA DE FORMACIÓ AMBIENTAL

FORMACIÓ PRESENCIAL

El CEACV ofereix tallers formatius per a completar la formació d'aquelles persones relacionades amb l'educació ambiental.

Amb l'objectiu de proporcionar coneixements i experiències pràctiques, aplicables i reproduïbles, sobre diferents temes que ajuden a ampliar els recursos de persones interessades a desenvolupar activitats d'educació ambiental s'han programat els **cursos següents**:

Curs “Educació ambiental i ciutat”

(10 hores) CEACV

21 al 22 de setembre de 2016

9 a 14 hores

Taller “Iniciació a l'observació i identificació de les aus” (8 hores)

(10 hores) CEACV

18 d'octubre de 2016

9 a 14 h i 15 a 18 hores

Curs “Jocs en educació ambiental” (10 hores)

(10 hores) CEACV

26 i 27 d'octubre de 2016

9 a 14 hores

Curs “Hort ecològic, un recurs educatiu” (20 hores)

(10 hores) CEACV

7 al 10 de novembre de 2016

9 a 14 hores

Curs “Voluntariat ambiental”

(10 hores) CEACV

15 i 16 de novembre de 2016

9 a 14 hores

Curs “Educació en consum responsable”

(10 hores) CEACV

13 i 14 de desembre de 2016

9 a 14 hores

FORMACIÓ EN LÍNIA

Dins del programa de formació en línia en matèria de medi ambient, el CEACV té prevista la realització de diversos cursos de formació entre setembre i desembre de 2016.

PROGRAMA FORMATIU SAPS GENERALITAT VALENCIANA

El reciclatge de residus d'origen domèstic

5a edició. 28 de setembre al 28 d'octubre

Bones pràctiques ambientals en la llar

4a edició. 28 de setembre al 28 d'octubre

5a edició. 16 de novembre al 16 de desembre

Combatre el canvi climàtic des de la llar

4a edició. 28 de setembre al 28 d'octubre

5a edició. 16 de novembre al 16 de desembre

Més informació: <http://www.saps.gva.es/>

PROGRAMA FORMATIU CAMPUS AMBIENTAL

Introducció a la gestió ambiental empresarial (40 hores)

12 de setembre al 30 de novembre

ACTIVITATS FAMILIARS

DIUMENGE FAMILIAR. RODANT PER L'ALQUERIA

25 de SETEMBRE de 2016

Activitats per a famílies

El Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana CEACV participa enguany en la celebració de la SEM amb el lema “Mobilitat intel·ligent. Economia forta” Per a això, el CEACV ha preparat un diumenge familiar amb diverses activitats per a tota la família, senderisme, marxa amb bici, taller de posada al punt de la bici, jocs i gimcanes.

Horari: 10 a 13 hores

Recomanacions: esmorzar

Activitat gratuïta. És necessària la inscripció prèvia.

Informació i inscripció 962680000

ACTIVITAT FAMILIAR. LES OLIVERES DEL CEACV

23 d'OCTUBRE de 2016

Activitats per a famílies

Amb el títol “Les oliveres”, el CEACV realitzarà el diumenge 23 d'octubre una jornada lúdica i divertida amb l'objectiu de conèixer i aprendre sobre les oliveres i els productes que s'obtenen d'aquestes.

S'han programat diferents activitats al voltant de les oliveres perquè tots els participants puguin disfrutar durant tot el matí de tot el que rodeja el món de l'oliverar, itineraris, tallers, exposicions, així com tasques de collita i recol·lecció.

Horari: 10 a 13 hores

Recomanacions: esmorzar

Activitat gratuïta. Necessària inscripció prèvia.

Informació i inscripció 962680000

ACTIVITAT FAMILIAR. CONSUM AL GUST

20 de NOVEMBRE de 2016

Activitats per a famílies

La jornada pretén fomentar el consum responsable entre els participants treballant el concepte de consum a tres nivells: consum ètic, consum ecològic i consum solidari. Realitzarem distintes activitats per a les famílies participants, tallers i jocs per a investigar sobre els nostres hàbits de consum.

Horari: 10 a 13 hores

Recomanacions: esmorzar

Activitat gratuïta. Necessària inscripció prèvia.

Informació i inscripció 962680000

DIUMENGE FAMILIAR. RECICLAR-TE

4 de DESEMBRE de 2016

Activitats per a famílies

Es realitzaran una sèrie d'activitats per a mostrar que poden crear-se articles útils i bonics a partir de diversos materials de rebuig i residus.

Una jornada on el consum responsable i la reutilització artística de materials de desfet, junt amb pautes de consum sostenible de cara a Nadal, seran els temes principals i on el protagonista serà la creativitat dels participants.

Horari: 10 a 13 hores

Recomanacions: esmorzar

Activitat gratuïta. Necessària inscripció prèvia.

Informació i inscripció 962680000

JORNADES

TROBADA D'ORGANITZACIONS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

1 d'OCTUBRE de 2016

JORNADA PER A TOTS ELS PÚBLICS

El CEACV està interessat a donar suport i impulsar el paper que realitzen els equipaments i les empreses i entitats que presten serveis d'educació ambiental en el CV, per això s'ha programat aquesta Trobada d'Organitzacions d'Educació Ambiental, on donar a conèixer l'oferta de programes i activitats d'educació ambiental existents en el mercat.

La trobada tindrà diverses activitats,

Fira d'entitats, on mitjançant estands es mostraran les activitats de les organitzacions que ofereixen serveis d'educació ambiental en la nostra comunitat (albergs, granges escola, centres de visitants de parcs naturals, empreses, fundacions, associacions ecologistes etc.).

Activitats complementàries, com ara tallers educatius i xarrades per a tots els públics.

Horari: 10 a 14 hores

Recomanacions: esmorzar

Activitat gratuïta.

Més informació 962680000

TROBADA

d'Organitzacions d'Educació Ambiental

Xarrades
Fira d'entitats
Tallers

10 a 14 h

Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (Sagunt)

Image (info) track

www.agroambient.gva.es/web/ceacv

96 268 00 00

11. EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DEL CEACV

Es poden realitzar consultes en sala. La biblioteca disposa de la consulta de materials en sala i assessorament d'un tècnic. També disposa d'un ordinador connectat a internet, per a qualsevol recerca d'informació o per a poder realitzar tasques que precisen d'un suport informàtic.

Utilitzar el servei de préstec extern. Permet el préstec de fins 4 documents durant un termini màxim de 15 dies. El préstec pot ser presencial o per correu. En este últim cas, l'enviament de materials està limitat a un pes màxim de 3 Kg. La devolució de documents per correu sempre corre a càrrec de l'usuari per correu certificat.

Recerques bibliogràfiques. El Centre de Documentació del CEACV realitza, a petició de l'usuari, recerques bibliogràfiques per temes entre els materials que té disponibles.

Tècnic del Centre de Documentació–Biblioteca del CEACV: Víctor Benlloch

Tel. consulta: 96 268 00 00 Fax: 96 267 29 44

Correu electrònic: biblioteca_cea@gva.es

Devolució per correu postal: CEACV. Apartat de correus 100. 46520 Port de Sagunt (València).

Horari: dilluns a divendres de 9:00-14:00 i dilluns a dijous de 16:00-18:00 (estiu vesprades tancat).

Ubicació del CEACV:

CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Alqueria dels Frares. Partida de Gausa.
Carretera de la Siderúrgica, km. 2
46500 Sagunt (València)

El Centre de Documentació del CEACV sol·licita la cesió o donació de bibliografia per a augmentar els fons destinats a ús públic.

12. NOVETATS

REBUDES AL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ

DEL CEACV

**DOCUMENTS INCORPORATS AL FONS BIBLIOGRÀFIC
DURANT ELS MESOS DE MAIG, JUNY, JULIOL I AGOST DE
2016**

1. MEDI NATURAL

- Los P.N. del Teide. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de las Tablas de Daimiel. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de Timanfaya. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de Picos de Europa. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de la Caldera de Taburiente. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de Doñana. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. Marítimo terrestre del Archipiélago de Cabrera. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de Garajonay. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de Ordesa y Monte Perdido. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.
- P.N. de Sierra Nevada. Org. A. P.N. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM.

Ministerio de Medio Ambiente.

- Especies amenazadas. Colección de fotografías. Fototeca del CENEAM. Ministerio de Medio Ambiente.

3. IMPACTE AMBIENTAL

- El canvi climàtic. Govern de les Illes Balears.

6. GESTIÓ AMBIENTAL

- Autodiagnóstico de riesgos ambientales (ADIRA). Altema2000.

8. ACTIVITAT ECONÒMICA

- Ecorice. Ecorice Life project 04/ENV/E/00184. Fundación Comunidad Valenciana Región Europea. 2007. DVD.

9. CIÈNCIA I TECNOLOGIA

- Arroz y paludismo. Riqueza y conflictos en la sociedad valenciana del siglo XVIII. E. Mateu. Ed. Alfons el Magnànim. 1987.

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

- Seguridad y promoción de la salud. Núm. 140.
- Estratos. Núm. 113 y 114.
- Reciclaje al día. Núm. 29.
- Futura. Núm. 32.
- Inforuvid. Anuario 2015.
- Eroski consumer. Núm. 210.
- Mètode. Núm. 90.